

संक्षीत भेती पध्धति

डॉ. पी. जे. गोहिल
कृषि विज्ञान विभाग,
जुनागढ कृषि युनिवर्सिटी,
जुनागढ.

સંકલિત ખેતી શા માટે ?

- હાલનાં સમયમાં પૃથ્વી ઉપર વસ્તીનું તમાણ ઝડપથી વધી રહ્યું છે, જ્યારે વ્યક્તિ દીઠ જમીનનો વિસ્તાર ઘટી રહ્યો છે.
- આવી પરિસ્થિતિમાં મનુષ્યો અને પ્રાણીઓની રોજીંદી જરૂરીયાતને પહોંચી વળવા એકમ વિસ્તારમાં ખેત ઉત્પાદન વધારવું ઘણું જરૂરી છે.
- હાલમાં ખેડૂતોએ વધુમાં વધુ પાક ઉત્પાદન મેળવવા જ પોતાનું ધ્યાન કેન્દ્રીત કરેલ છે અને તેના માટે ખેત સામગ્રી (ઈનપુટસ) જેવીકે રાસાયણીક ખાતરો, જંતુનાશક, ફૂગનાશક, નિંદામણનાશક દવાઓ, વૃદ્ધિ વર્ધકો–નિયંત્રકો અને પિયત પાણીનો વધુ પડતો ઉપયોગ કરતો થયો છે. જેને લીધે ઉત્પાદન વધ્યું છે,

- સાથે સાથે ખેડૂત બાહ્ય ખેત સામગ્રી પર વધુ આધાર રાખતો થવાથી ખેતી ખર્ચ વધ્યો છે. તેથી આવકમાં અને રોજગારીની તકોમાં અચોક્કસતા ઉભી થઈ છે.
- વળી જમીન અને વાતાવરણમાં પ્રદુષણ વધ્યું છે. મનુષ્ય અને પ્રાણીઓની તંદુરસ્તીના પ્રશ્નો પણ ઉદ્ભવ્યા છે.
- આ બધા પ્રશ્નોનું નિરાકરણ સંકલિત ખેતી (Integrated Farming System) આપી શકે તેમ છે અને તે આજના સમયની માંગ પણ છે.
- વિવિધ કૃષિ વ્યવસાયો દા.ત. પાક ઉત્પાદન, બાગાયત, પશુપાલન, મત્સ્ય ઉછેર, વનીકરણ વગેરેના સમન્વયની કૃષિ અર્થતંત્રમાં વિપુલ તકો રહેલી છે.
- આ વ્યવસાયો ખેડૂતની આવક વધારવા ઉપરાંત કુટુંબને રોજગારી પણ પુરી પાડે છે.

સંકલીત ખેતી પધ્ધતિ એટલે શું?

- ✓ સંકલિત ખેતીની જુદી જુદી વ્યાખ્યા છે. કુદરતી સંશાધનો (Natural Resources) જાળવી રાખી, પર્યાવરણની જાળવણી થાય અને ખેત ઉત્પાદન વધારવા માટે જરૂરી સંશાધનોનું યોગ્ય આયોજન કરવામાં આવે તેને સંકલિત ખેતી કહેવામાં આવે છે.
- ✓ સંકલિત ખેતીએ ખેતી સાથે સંલગ્ન જુદાં જુદાં ઘટકો જેવાકે પાક પધ્ધતિઓ, પશુપાલન, મત્સ્ય પાલન, ખેતવન, મરઘાં પાલન, બતકાં પાલન, ડુકકર ઉછેર, રેશમના કીડા ઉછેર, મશરૂમ, મધમાખી ઉછેર વિગેરેનો સમન્વય છે કે જેનાં યોગ્યત્તમ ઉપયોગ દ્વારા ખેડૂતોનું જીવન ધોરણ ઉચ્ચ લાવી અને કુદરતી સંશાધનોનો બગાડ થતો અટકાવી શકાય.
- ✓ સંકલીત ખેતી પધ્ધતિ એટલે ઉપલબ્ધ સંશાધનોના વ્યવસ્થાપનની વ્યુહ રચના એવી રીતે ગોઠવવી કે જેથી કૃષિ ઉત્પાદન અને આવક ટકાવી, ખેડૂતો પોતાના જીવન નિર્વાહની જુદી જુદી જરૂરીયાતો સંતોષી શકે સાથે સાથે સંશાધનોની જાળવણી અને વાતાવરણની ગુણવત્તા ટકાવી રાખે તેવી ખેતી પધ્ધતિને સંકલીત ખેતી પધ્ધતિ કહેવામાં આવે છે.
- ✓ આમ, સંકલીત ખેતી પધ્ધતિ એટલે પુખ્ત વિચારણાથી એકમ જમીનમાં ખેતી પાકો સાથે પશુપાલન, શાકભાજી, બાગાયતી, ફુલો, મત્સ્ય, મરઘાં-બતકા પાલન, રેશમના કીડા ઉછેર, મશરૂમની ખેતી વગેરેનો સમાવેશ કરી વધારે કુલ ઉત્પાદન અને આવક મેળવવાની સાથે સાથે કુદરતી સ્ત્રોતોની જાળવણી કરી વાતાવરણની ગુણવત્તા ટકાવી અથવા સુધારવાની પધ્ધતિને સંકલીત ખેતી પધ્ધતિ કહી શકાય.

સંકલિત કૃષિ પદ્ધતિ

સંકલીત ખેતી પદ્ધતિની આવશ્યકતા જણાવશો ?

- ✓ દેશમાં અંદાજે ૮૦ ટકા ખેડૂતો નાના અને સીમાંત ખેડૂતો છે
- ✓ સૌરાષ્ટ્ર જેવા વિસ્તારમાં ઓછા અને અનિયમિત વરસાદના ધાર્યા પ્રમાણેનું ઉત્પાદન અને વળતર મળતું નથી.
- ✓ છેલ્લા થોડા વર્ષોમાં જમીનમાંથી વધુ પ્રમાણમાં પોષક તત્વોનો ઉપાડ, રાસાયણિક ખાતર, જંતુનાશક દવાઓના ભાવ વધારાથી, પાક કાપણી પદ્ધતિની પ્રક્રિયાઓનો અભાવ, બજારભાવની અનિયમિતતા અને હવામાનમાં અણધાર્યા ફેરફારોથી ઘણા બધા પાકોની ઉત્પાદકતામાં ઘટાડો અથવા સ્થિરતા આવી છે.
- ✓ ખેડૂતો સંકલીત ખેતી પદ્ધતિ અપનાવી પાક સાથે ખેતીને સંલગ્ન વ્યવસાય જેવાકે, પશુપાલન, શાકભાજી, બાગાયતી, ફુલ પાકો, મધમાખી ઉછેર, વગેરેને સ્થાનિક આબોહવા, ઉપલબ્ધ જમીન, પાણી અને ખેડૂતની આર્થિક સ્થિતિને ધ્યાને લઈ જો ખેતી સાથે ખેતીને સંલગ્ન અન્ય વ્યવસાય અપનાવે તો પાક નિષ્ફળ જવાનું જોખમ ઘટાડી, વધુ આર્થિક વળતર અને વર્ષ દરમિયાન રોજગારી મેળવી, કુદરતી સંશાધનો નો મહત્તમ ઉપયોગ કરી શકાય.

સંકલીત ખેતી પદ્ધતિની હાલના સંજોગોમાં કેમ જરૂરી છે?

સંકલીત ખેતી પદ્ધતિ અપનાવતા ખેડૂતોની પોતાના જીવન નિર્વાહ માટેની મોટાભાગની જરૂરીયાતો સંતોષાય

ઔદ્યોગિકરણ, વ્યાપારીકરણ, સ્થાનિક આબોહવા અને યાંત્રિકરણને લીધે ખેતીમાં ફક્ત એકજ પાક લેતા થયા

મોટા શહેરની આજુબાજુ પશુપાલન, શાકભાજી, ફુલોની ખેતી કરવાથી ખેડૂતો વધુ આર્થિક વળતર મેળવી શક્યા

દિન પ્રતિદિન જમીનના ટુકડા થવાથી વિભક્ત કુટુંબો તથા વધારેમાંવધારે ખેડૂતો ખેતીને ઓછું મહત્વ આપવાથી ફક્ત એકજ પાક લેવાથી પાક નિષ્ફળ જવાનું જોખમ વધ્યું

ખેડૂતોની પોતાની જીવન નિર્વાહ માટેની જરૂરીયાતો પણ ન સંતોષાવાથી સંકલીત ખેતી પદ્ધતિની જરૂરીયાત ઉભી થઈ છે.

**સંકલીત ખેતી પદ્ધતિ
ના મુખ્ય ઘટકો**

ખેતી પાકો

પશુપાલન

ફળ પાકો

શાકભાજીના
પાકો

મરઘા/બતકા
ઉછેર

સંકલીત ખેતી પદ્ધતિ
ના મુખ્ય ઘટકો

મત્સ્ય
ઉછેર

મધમાખી
ઉછેર

મશરૂમની
ખેતી

બાયો ગેસ

વનીય
અને
બીન ફળાઉ
ઝાડો

સંકલિત ખેતી પદ્ધતિના મુખ્ય ફાયદાઓ

સંકલીત ખેતી પદ્ધતિના મુખ્ય ફાયદાઓ

૧. સંકલીત ખેતી પદ્ધતિથી એકમ જમીન વિસ્તાર માંથી કુલ વધારે આર્થિક ઉત્પાદન મેળવી શકાય.

૩. ખેતી પાક સાથે
પશુપાલન જેવા
વ્યવસાયથી પાકની ગૌણ
અને મુખ્ય પેદાશને પશુ
આહારમાં ઉપયોગ
કરવાથી ઉચ્ચ ગુણવત્તા
વાળું સેન્દ્રિય ખાતર
બનાવી જમીનની
ફળદ્રુપતા વધારી
ઉત્પાદકતા લાંબા સમય
સુધી જાળવી શકાય

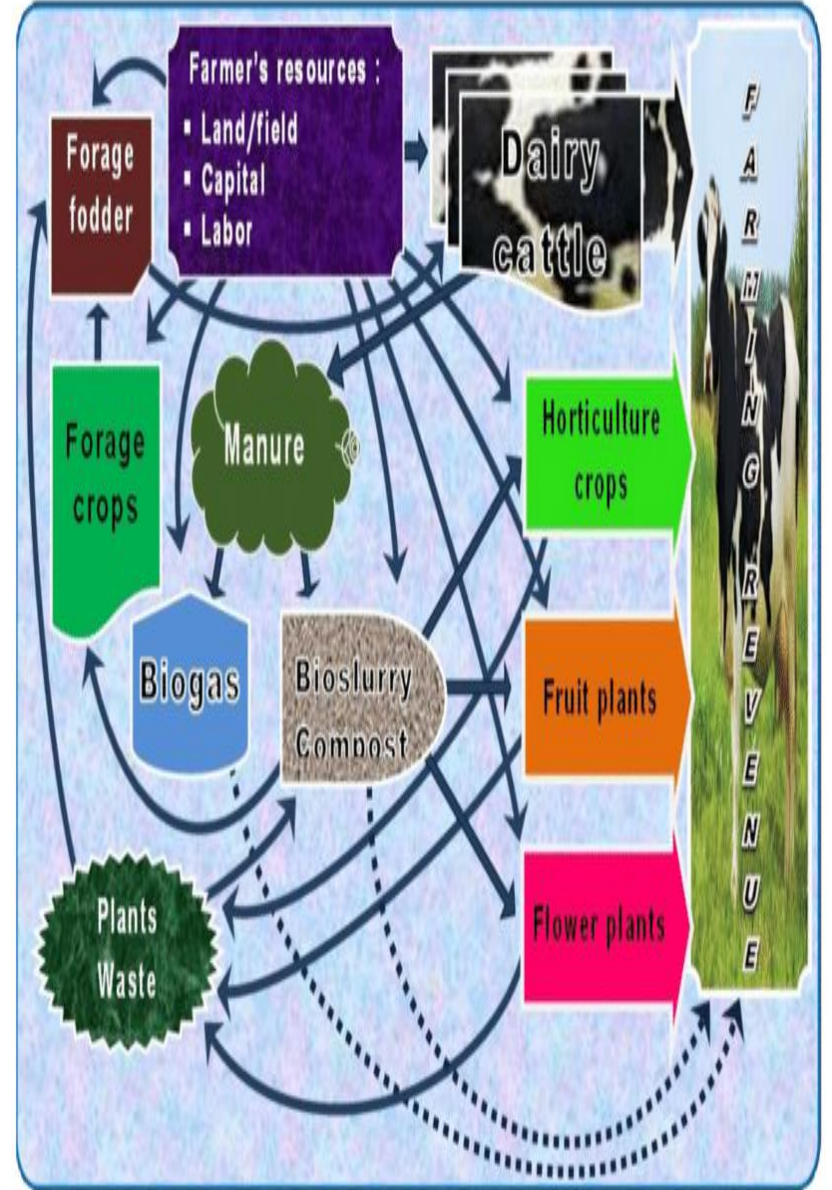
૪. સમતોલ આહાર :

સંકલિત ખેતીમાં જુદાં જુદાં એકમોનો સમન્વય કરાતો હોવાથી જુદાં જુદાં ઘટકોમાંથી પ્રોટીન, કાર્બોહાઈડ્રેટ્સ, ચરબી, મીનરલ્સ, વિટામીન્સ વિગેરેથી સમૃદ્ધ પોષણ યુક્ત સમતોલ આહાર મળી રહે છે.

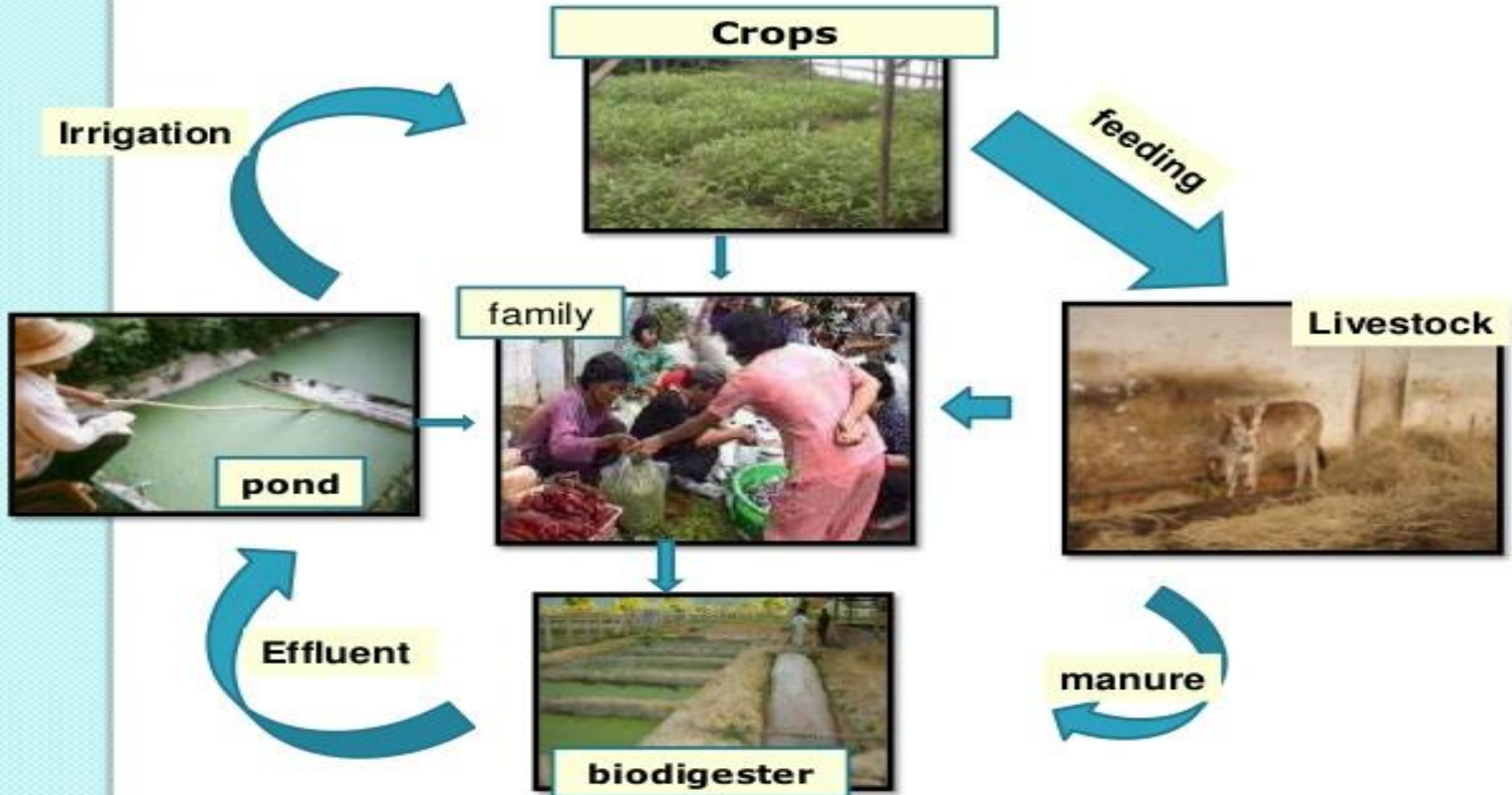
પ.પર્યાવરણ બગડતું અટકાવી શકાય છે

એક ઘટકમાંથી નિકળતી આડ પેદાશનો બીજા ઘટક માટે પુનઃ ઉપયોગ થવાથી પર્યાવરણ બગડતું અટકાવી શકાય છે. છાણીયા ખાતરના વપરાશથી રાસાયણિક ખાતરોનો વપરાશ ઓછો થવાથી મિથેન વાયુનું હવામાં ઉત્સર્જન થતું અટકે. સેન્ડ્રિય પદાર્થો અને પાક અવશેષોનો ઉપયોગ થવાથી કાર્બન ડાયોક્સાઈડનું ઉત્સર્જન ઓછું કરી શકાય, આમ વૈશ્વિક ઉષ્મીકરણ અટકાવી શકાય.

૬.આડ પેદાશનો પુનઃ ઉપયોગ:

એકબીજા ઘટકની આડ/ગૌણપેદાશનો અસરકારક પુનઃ ઉપયોગ કરી શકાય છે.

Integration pathway in Ecological farming system

૭. સમગ્ર વર્ષ દરમ્યાન આવક

ખેત પેદાશ, ફળ-શાકભાજી, દૂધ, ઈંડા, માંસ, માછલી, મશરૂમ, મધ વિગેરેના વેચાણ દ્વારા જુદાં જુદાં ઘટકોમાંથી આખું વર્ષ આવકનો પ્રવાહ સતત ચાલુ રહે છે. ઉપરાંત ગ્રીનહાઉસ ટેકનોલોજી દ્વારા જે તે પાકની ઋતુ સિવાય તેમજ વિપરીત હવામાન પરિસ્થિતિમાં પણ ઉત્પાદન મેળવી શકાય છે.

ખેતી અને ખેતીને પુરક વ્યવસાય માંથી આખા વર્ષ દરમિયાન
ખેડૂત રોજગારી અને આવક મેળવી શકે

નાના અને સીમાંત ખેડૂતો આધુનિક ટેકનોલોજીના ઉપયોગથી વધુ આવક મેળવી શકે.

પાકના અવશેષોનો અન્ય સંલગ્ન વ્યવસાયમાં પૂરતા પ્રમાણમાં ઉપયોગ કરવાથી સારી ગુણવત્તા વાળા સેન્દ્રિય ખાતરો જમીનમાં ઉમેરવાથી, રાસાયણિક ખાતરો, જંતુનાશક અને નિંદામણનાશક દવાનો વપરાશ ઘટાડી, વાતાવરણ, પાણી અને જમીનમાં પ્રદુષણનું પ્રમાણ ઘટાડી શકાય તથા સારી ગુણવત્તાવાળું ઉત્પાદન મેળવી શકાય.

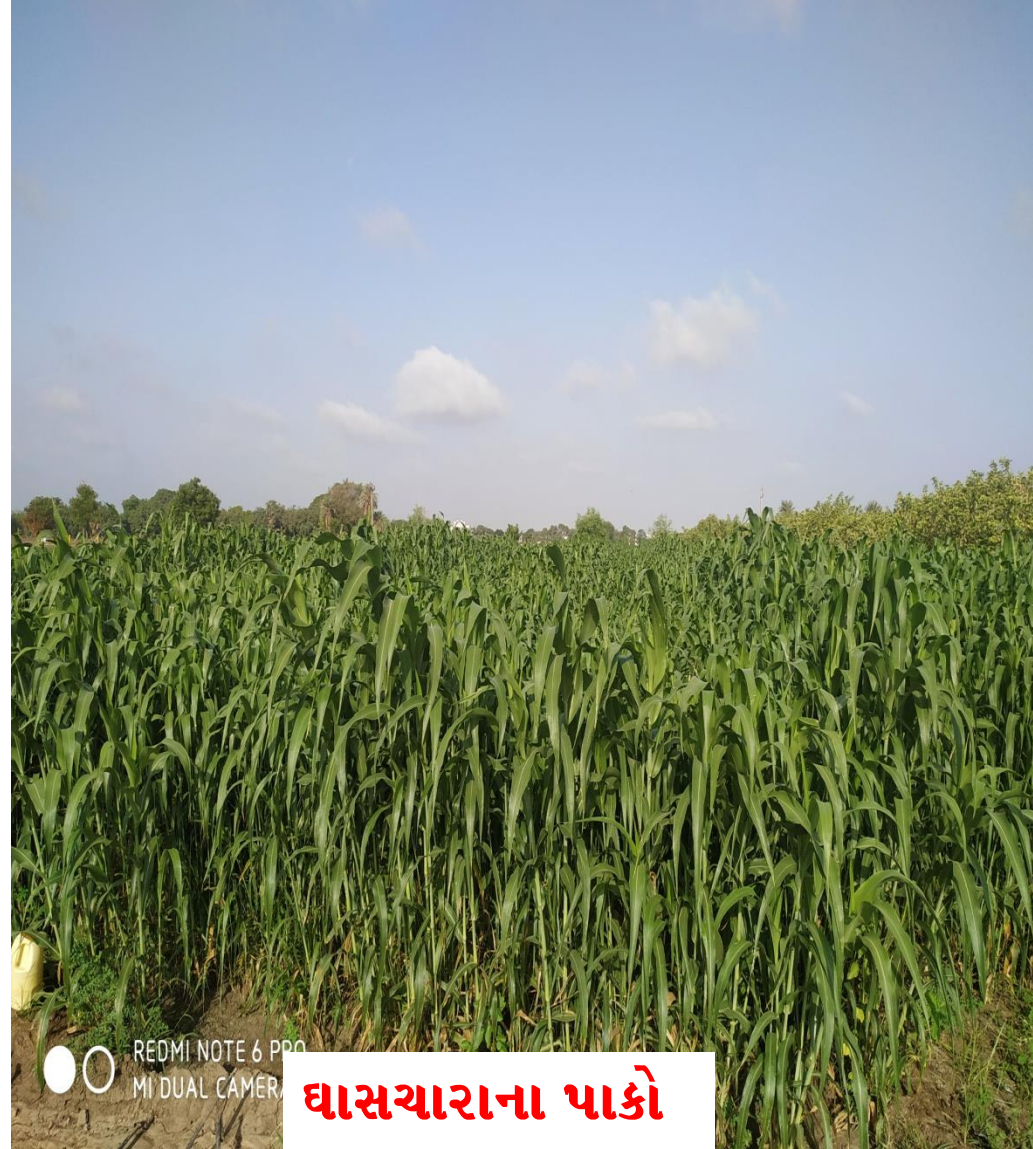

આ પદ્ધતિમાં બાયોગેસ અને જૈવિક બળતણના ઉપયોગથી થોડા ઘણા અંશે વીજળી અને ખનીજ તેલનો બચાવ થઈ શકે.

૧૦. ચારાની અછત નિવારી શકાય છે:

સંકલિત કૃષિમાં ખેતરની દરેક ઈંચ જગ્યાનો અસરકારક ઉપયોગ કરવામાં આવે છે અને તેમાં બહુવર્ષીય તથા વિવિધલક્ષી ઝાડ, ખેતી પાકોની ગોણ પેદાશ, ધાન્ય તથા કઠોળનો ચારો, શેઠાપાળા અને તળાવડા ઉપર ચારો આપે તેવા ઝાડનું વાવેતર કરી ચારાની અછત નિવારી શકાય છે.

ઘાસચારાના પાકો

ખેતીની જમીનનો પુરેપુરી
કાર્યક્ષમતાથી ઉપયોગ થવાથી
શેઠાપાળે ઘાસચારા તથા ચારા માટે
કઠોળ વર્ગના વૃક્ષોનું વાવેતર
કરવાથી તીવ્ર અછતના સમયે પશુ
માટે ઘાંસચારાની તંગી હળવી થાય
છે સાથે સાથે જમીનની ફળદ્રુપતા
સુધારી શકાય અને નાના પાયે કૃષિ
ઉદ્યાગનો વિકાસ થવાથી વધુ
આર્થિક વળતર મળવાથી અને સારા
સંતુલિત ખોરાક દ્વારા ખેડૂતોનું
સરાસરી જીવન ધોરણ પણ સુધરે છે

૧૧. બળતણ:

ખેતવન દ્વારા બળતણ અને ઈમારતી લાકડાની અછત નિવારી શકાય છે.

શેઢાપાળાના વૃક્ષો

૧૨. રોજગારીની તકોમાં વધારો:

ખેતી સાથે પશુપાલન
અને બીજા ઘટકોનો
સમન્વય કરવાથી નાનાં
તથા સિમાંત ખેડૂતના
કુટુંબના દરેક સભ્યો
તેમજ બહારના
માણસોને સમગ્ર વર્ષ
દરમ્યાન રોજગારીની
તકો ઉભી થઈ શકે છે.

૧૩. કૃષિ સંલગ્ન ઉદ્યોગોનો વિકાસ:

ખેતી સાથે સંકળાયેલ ઉદ્યોગોનો સારી રીતે વિકાસ થઈ શકે છે.
દા.ત. ડેરી ઉદ્યોગ, કાપડ ઉદ્યોગ, ખાંડ ઉદ્યોગ વિગેરે.

૧૪. ખેડૂતોનું જીવનધોરણ ઉચ્ચ લાવી શકાય છે:

રોજગારીની પુરતી તકો તેમજ સમગ્ર વર્ષ દરમ્યાન આવકને કારણે જીવન જરૂરીયાત ચીજવસ્તુની લભ્યતાને કારણે ખેડૂતોનું જીવનધોરણ ઉચ્ચ આવે છે.

વર્ષ દરમ્યાન આવક

સારું ભણતર

Education to their

ખેડૂતોનું જીવનધોરણ ઉચ્ચ
આવે

પૌષ્ટિક આહાર

તબીબી સારવાર

Continued...

ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ મુજબ જુદાં જુદાં ઘટકોનું સંકલન :

- સંકલિત કૃષિમાં પાક, પશુધન, પક્ષીઓ અને ઝાડ એ મુખ્ય ઘટકો છે. પાકના પેટા ઘટકોમાં એકલ પાક, મિશ્ર પાક, આંતરપાક, રીલે પાક, બહુમાળી પાક પદ્ધતિ, પાકની ફેરબદલી, પાક વૈવિધ્યતા, ધાન્ય, કઠોળ, તેલીબિયાં, મરી-મસાલાં, શાકભાજી, કીચન ગાર્ડન, ઘાસચારાના પાકો વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.
- પશુધનના પેટા ઘટકોમાં દુધાળ ગાયો, ભેંસો, બકરાં, ઘેટાં, ઘોડા, સસલાં, ડુકકર, વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.
- પક્ષીના પેટા ઘટકોમાં મરઘાં, બતકાં, બટેર, કબુતર, એમુ વગેરે
- જ્યારે ઝાડના પેટા ઘટકોમાં ઈમારતી, જલાઉ, ચારો તથા ફળ આપતાં ક્ષુપો-વૃક્ષોનો સમાવેશ થાય છે.
- આ સિવાય ખાસ ઘટકોમાં રેશમકીડા ઉછેર, મત્સ્ય ઉછેર, મશરૂમ, મધમાખી ઉછેર, વર્મીકંપોષ્ટ વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.
- સુક્ષ્મ પિયત તથા ગ્રીનહાઉસ ટેકનોલોજીનો જે તે ઘટક સાથે સમન્વય કરી શકાય.

આ જુદાં જુદાં ઘટકોનો ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ મુજબ યોગ્ય સંકલનનું જ્ઞાન ખુબજ જરૂરી છે કે જેથી એક ઘટકની આડ પેદાશ બીજા ઘટકની આવશ્યક જરૂરીયાત બની રહે. જેથી કોઈપણ જાતનો નકામો કચરો નીકળે નહીં અને પર્યાવરણ બગડે નહીં. સંકલિત ઘટકો એકબીજાને પરસ્પર પૂરક હોવા જોઈએ.

સામાન્ય રીતે ત્રણ પ્રકારની ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ જોવા મળે છે.

(૧) સુકીખેતી

(૨) પિયત ખેતી અને

(૩) વધારે વરસાદવાળી ખેતી.

જે તે વિસ્તારની આબોહવા, જમીન અને બજારની માંગ પ્રકારે જુદાં જુદાં ઘટકોનો સમન્વય કરવામાં આવે છે.

ખેત આબોહવાકીય પરિસ્થિતિ મુજબ ઉપયોગમાં લેવામાં આવતાં ઘટકો

વધારે વરસાદવાળો વિસ્તાર	પિયત ખેતી	સુકી ખેતી
પાક પદ્ધતિ	પાક પદ્ધતિ	પાક પદ્ધતિ
મત્સ્ય ઉછેર	દૂધાળ ગાયો	બકરાં, ઘેટાં
મરઘાં	ભેંસ	ખેતવન, ખેત તલાવડી
બકરાં	બાયોગેસ, ગ્રીનહાઉસ, સુક્ષ્મ પિયત	બાગાયત
બતકાં	મત્સ્ય ઉછેર	ઝાડ
ડુકકર	મશરૂમ	સસલાં
મશરૂમ, મધમાખી ઉછેર	હોમસ્ટેડ ગાર્ડન	ગ્રીનહાઉસ, સુક્ષ્મ પિયત
ઘાસચારો	રેશમકીડા ઉછેર, મધમાખી ઉછેર	મત્સ્ય ઉછેર
	પાક અને ઝાડનો સમન્વય	

સંકલિત ખેતી માટે ઘટકોની પસંદગી અને તેનાં કદને અસર કરતાં પરિબળો

૧.	જે તે સ્થળ/વિસ્તારની જમીન અને હવામાનની લાક્ષણિકતા
૨.	ખેડૂત પાસે જમીન, પિયત તથા અન્ય સંશાધનોની ઉપલબ્ધતા
૩.	ખેડૂતના કુટુંબની સભ્ય સંખ્યા
૪.	કુદરતી સંશાધનોનો પ્રવર્તમાન ઉપયોગ
૫.	હાલની ખેત પદ્ધતિમાંથી મળતી આવક/વળતર
૬.	પ્રસ્તાવીત સંકલિત ખેતીનું અર્થકરણ
૭.	ખેડૂતની વ્યવસ્થાપન ક્ષમતા, જ્ઞાન, કૌશલ્ય અને આવડત
૮.	ખેત મજૂર, ખેત સામગ્રી અને મશીનરીની ઉપલબ્ધતા
૯.	સંગ્રહ, પરિવહન અને બજાર વ્યવસ્થા
૧૦.	ધિરાણ મળવાની સગવડતા
૧૧.	કૌટુંબિક-સામાજિક-આર્થિક પરિસ્થિતિ
૧૨.	પ્રવર્તમાન રીત-રીવાજો, ધાર્મિક લાગણીઓ અને માન્યતાઓ

સંકલિત ખેતીનાં ઉદ્દેશો

૧. ખેતરની કુલ આવકમાં વધારો કરવો.
૨. ખેડૂતોનું જીવન ધોરણ ઉચ્ચ લાવવું.
૩. ખેતી અને સંલગ્ન વ્યવસાયોની ખેત પેદાશ અને અવશેષોનો અસરકારક પુનઃ ઉપયોગ કરવો.
૪. ખેતરમાં બહારની ખેત સામગ્રીનો ઉપયોગ ઘટાડવો.
૫. પાકની ઉત્પાદકતા તથા જમીનની તંદુરસ્તી જાળવવી.
૬. રોજગારીની તકો વધારવી.
૭. સમગ્ર વર્ષ દરમિયાન નિયમિત આવકનો પ્રવાહ ચાલુ રાખવો

સંકલીત ખેતી પદ્ધતિ ડ્વારા વાતાવરણમાં પ્રદુષણ કઈ રીતે ઘટાડી શકાય ?

સંકલીત ખેત પદ્ધતિમાં જુદા-જુદા ઘટકોના મુખ્ય અને ગૌણ પેદાશનો ઉપયોગ અન્ય ઘટકો દ્વારા થાય છે, બાગાયતી પાકો તથા વનીય પાકોનો સમાવેશ થતો હોવાથી જમીન, પાણી અને હવાના પ્રદુષણમાં ઘટાડો થઈ શકે

સંકલીત ખેતી પદ્ધતિ દ્વારા ખેડૂતોના જીવન ઘોરણ તથા આરોગ્ય ઉપર શું અસર

સંકલીત ખેતી પદ્ધતિમાં ધાન્ય પાકો, કઠોળ પાકો, તેલીબીયાના પાકો, શાકભાજી, ફળપાકો, પશુપાલન વગેરે ઘટકોનો સમાવેશ થતો હોવાથી દૈનિક આહારમાં પોષણ યુક્ત ખોરાક લેતા હોવાથી થોડાઘણા અંશે આરોગ્યના પ્રશ્નો પણ ઘટે છે. આ ઉપરાંત, સંકલીત ખેતી પદ્ધતિમાં ધાન્ય પાકો સાથે કઠોળ વર્ગના, તેલીબીયાના તથા રોકડીયા પાકો, શાકભાજી તથા બાગાયતી પાકોનો સમાવેશ કરવાથી ખેડુતને વર્ષ દરમ્યાન રોજગારી મળી રહે છે અને વધુ આવક મળવાથી જીવન ઘોરણ ઉચું આવી શકે.

જીજવો

કપાસ

પાક પદ્ધતિ

ઘાસચારા જુવાર

ગીર ગાય

દક્ષિણ સૌરાષ્ટ્ર
વિસ્તાર માટે
સંકલીત ખેતી
પદ્ધતિમાં
જુદાદા ઘટકો

મત્સ્ય ઉછેર

પશુપાલન મત્સ્ય અને ઉછેર

ફળ પાકો

કેળ

શાકભાજીના પાકો

બાગાયતીપાકો

સંકલિત ખેતીના વિકાસની તકો

- ૧. ખેત સામગ્રીની કિંમતમાં વધારો:** હાલના સંજોગોમાં ખેત સામગ્રીની કિંમતો ઘણી ઉંચી જઈ રહી છે. ત્યારે સંકલિત ખેતી અપનાવવાથી એક ઘટકની આડપેદાશ બીજા ઘટકમાં વાપરી ઉત્પાદન ખર્ચમાં ઘટાડો કરી શકાય તેમ છે.
- ૨. ચીલાચાલુ પદ્ધતિથી ઓછો નફો:** સંકલિત ખેતીના ઘટકો પરસ્પર પૂરક હોવાથી ખર્ચ ઓછો કરી શકાય છે તેમજ આધુનિક ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ થવાથી નફાનો ગાળો વધારી શકાય છે.
- ૩. પર્યાવરણની જાળવણી:** આજે ખેત પેદાશોના ઉત્પાદનકર્તા, વપરાશકર્તા તેમજ તેનું નિયમન કરનારમાં પર્યાવરણ અંગે ખુબજ જાગૃતિ આવેલ છે. સંકલિત ખેતી થી પર્યાવરણ જાળવવાની ઉત્તમ તકો રહેલી છે.

૪. ખેત પેદાશના ઉચા ભાવો: ખેત પેદાશો અને તેના પૂરક વ્યવસાયમાંથી ઉત્પાદિત ચીજોની દેશ અને દુનિયામાં નવા અને મજબૂત બજારો ઉભા થયાં છે. જેથી ઉત્પાદિત માલના સારા ભાવો મળવાની ઉત્તમ તકો રહેલી છે.

૫. ખેત પેદાશનું વધુ ઉત્પાદન: હાલમાં સંકલિત ખેતીનો વ્યાપ ઓછો છે. જો દરેક જીલ્લામાં આ પદ્ધતિ અપનાવવામાં આવે તો ખેત પેદાશોનું ઉત્પાદન ઘણું વધારી શકાય છે.

૬. એકમ વિસ્તારમાં સંકલિત ખેતી: ખાસ અગત્યની વાત એ છે કે હવે જમીનનો વાવેતર વિસ્તાર વધારી શકાય તેમ નથી, પરંતુ એકમ વિસ્તારમાં ઉત્પાદન વધારવા માટે સંકલિત ખેતી જ તેમાં સહાયરૂપ થઈ શકે તેમ છે.

આ પરિસ્થિતિમાં સંકલિત ખેતી અપનાવવાની ઉત્તમ તકો રહેલી છે.

